

Danske Salmer i tysk Gengivelse via Sønderjylland.

Af J. Naumann.

Det er kun en lille Strøm. Tyske Salmer i dansk Gengivelse er den store Strøm. Saa vel fra Reformationstiden som fra Ortodoxiens og Pietismens Tid har vi faaet mange Salmer sydfra. Og tænker vi paa Rejsen via Sønderjylland fra Syd imod Nord mindes vi Hans Thomissøns, Gjødensens og især Brorsons Bearbejdelser. Om denne Strøm mindes vi ved Kingos Fortale til »Aandeligt Sjungekor«. Denne Strøm mindes vi ogsaa ved Brorsons Arbejde for at skaffe danske Salmer ved danske Gudstjenester i Sønderjylland, hvor der forhen havde lydt tyske Salmer. Først med Romantikkens Salmedigtning herhjemme og med det dansk-nationale Gennembrud i Sønderjylland bliver der Tale om en Strøm i den af Overskriften antydede Retning, selv om den som nævnt kun er lille. Som det var dansksindede og dansktalende Mænd, der bearbejdede og oversatte de tyske Salmer, saaledes var det tyskdannede og tysksindede Mænd, der bearbejdede de danske Salmer og oversatte dem til Tysk. Det begyndte i de kritiske Aar mellem de to slesvigske Krige. Trods Vanskeligheder og trods Misgreb fra dansk Side, var det alligevel en Tid, hvor Danskheden fik Mod og Styrke.

1. CHRISTEN EWALDSEN

er født 1819 i København. Hans Fader var Skipper. Student blev han fra Randers 1835 og theologisk Candidat i 1841. Efter en længere Virksomhed som Lærer bl. a. i

Fredericia under Treaarskrigen blev han i 1851 Sognepræst i Brodersby og Torsted i Gottorp Provsti og i 1857—64 Førstepræst ved Hovedkirken (St. Nicolaj) i Flensborg. Han har aabenbart været baade en nidkær og god Præst her og maa ogsaa have været i Besiddelse af ikke helt ringe Sprogkundskaber. Thi hans Præstevirksomhed i Flensborg i disse Aar var præget af, at han talte og prædikede Tysk, og det gjorde han saa godt og varmhjertet, at han fik en ikke lille Menighed blandt Byens allerede dengang overvejende tysktalende Befolkning. Havde han stødt an enten i Sprog eller Færd, skulde han nok være bleven antegnet enten i »Schwarzbücher« eller i Gustav Raschs: »Vom verlassenen Bruderstamm«. Men vi erfarer tværtimod, at man fra tysk Side i Grunden gerne havde beholdt ham i hans Embede i 1864, og v. Zedlitz forelagde ham derfor ikke de prekære Spørgsmaal om national Troskab, der omgaaende stilledes Præsterne ved den danske Helligaandskirke Graae og Munck. Men paa hans eget Forlangende blev han afskediget, var derefter nogle Aar Kapellan ved Frue Kirke i København og døde som Sognepræst ved Frederiksberg Kirke i 1893. For sin Menighed i Flensborg og for Menighederne i det tysktalende Sydslesvig udgav han to tyske Salmehæfter, et i 1860 og et i 1862, og i disse er optaget 4 danske Salmer i tysk Oversættelse. Det første har Titlen: »Fünfundzwanzig Lieder für Bibelstunden und Hausandacht« von Chr. Ewaldsen, Hauptpastor zu St. Nicolai Flensburg 1860. Det andet fører Titlen: »Hundert und funfzig Gesänge nach den Evangelien und Episteln« geordnet durch Chr. Ewaldsen, Hauptpastor zu St. Nicolai in Flensburg Schleswig 1862. Ved Gengivelse af danske Salmer til Tysk blev han bistaaet af

2. KARL THEODOR SCHUHMACHER

Han er født i 1799 i Husum, Søn af den senere Rektor S. ved Domscholen i Slesvig. Han studerede Teologi i Kiel

og blev Kandidat fra Gottorp 1823. Han var i sine senere Studenteraar og sine første Kandidataar Lærer for Kristian den 9.s ældre Søsken (Hertug Wilhelms Børn) paa Gottorp og Louisenlund. Efter Lærervirksomhed i Glückstadt og Slesvig blev han 1848 Conrektor ved den lærde Skole i Flensborg, blev fordrevet men kom atter tilbage i 1854 og virkede her de sidste 10 Aar af den danske Tid som Conrektor (medens Siemsen var Rektor), var her ogsaa de to første Aar af den tyske Tid (under Lübkers Rektorat), tog sin Afsked i 1866 og drog til Berlin, hvor han døde 1868. — Han har offentliggjort adskillige pædagogiske Afhandlinger i de tyske Skoleprogrammer fra Slesvig og Flensborg særlig handlende om Religionsundervisningen i de lærde Skoler. Tyskdannet og tysksindet var han, men som Student allerede c. 1820 og som Lærer for Hertug Wilhelms Børn maa man gaa ud fra, at hans politiske Opfattelse i hvert Fald i de yngre Aar har været en tysksindet Mands Opfattelse af Helstaten, og selv om han i 1848 maatte fortrække fra Flensborg, har han dog ikke været mere aggressiv end, at han i 1854 fik Gensættelse ved den tvesprogede Flensborg Latinske, hvortil maaske ogsaa Bekendtskab med Tronfølgeren Prins Kristian (9.) har bidraget. Ved Skolen var han bl. a. Religionslærer for de Elever, der ønskede tysk Religionsundervisning. Pastor Munck (Fængselspræstens Erindringer) fortæller, at netop de tyske Elever ikke satte særlig Pris paa ham, muligvis har han heller ikke været de udprægede Tyskere skarp nok i Protesten mod Skolens »Danisering«, hvad ogsaa hans Stilling som dansk Embedsmand hindrede ham i. Hans Søn synes derimod at være revet med helt af Ungdommens Kamp og Iver for Slesvig-Holsten. Thi han forlod efter sin Klassekammerat, den senere Biskop Kaftans Sigende Skolen de sidste Aar af den danske Tid, for at gaa over i praktisk Virksomhed; men aldrig saa snart var Flensborg og dens Skole bleven tysk, før han meldte sig igen som Discipel. Conrektor

Schuhmacher mindedes forøvrigt af en anden af Skolens Disciple for sine Oversættelser af danske Salmer til Tysk. Denne Discipel var en ung Mand fra Sønder Brarup Præstegaard, der blev Student fra Flensborg 1867 og endte som Professor i Tysk ved Københavns Universitet, Herman Møller. Naar Schuhmacher tilbragte sit Otium fra 1866—68 i Berlin, tyder det ogsaa paa, at han helst vilde forlade »Kampzonen«. — Denne Mand traadte i sin Flensborgtid i Forbindelse med Pastor Ewaldsen ved St. Nicolai Kirke og med ham som Oversætter kom der 4 danske Salmer i tysk Oversættelse ind i de af Ewaldsens ovenomtalte smaa Salmehefter. Lad os da i Korthed betragte, hvilke Salmer det var, og hvorledes Oversættelserne tog sig ud.

3. DE AF SCHUHMACHER OVERSATTE SALMER, der som nævnt findes i Ewaldsens »Lieder für Bibelstunden« er alle Salmer, der har været sungne og elskede i de vakte gudelige Kredse saavel i Vestfyn som i det danske Nordslesvig. Her træffer vi Kingos Hjærtесuk »Aldrig er jeg uden Vaade«, der udsynger den fromme hjærtegrebne Sjæls Stemninger. Her træffer vi Christiansfelderens Holms »Hvor salig er den lille Flok«, der blev de smaa vakte Kredses Yndlingssalme. Og naar de smaa Kredse atter skiltes for at gaa hver til sit, opmuntrede de hverandre med Præstekonen Martha Clausens Salme: »Saa vil vi nu sige hverandre Farvel«. Denne Salme træffer vi ogsaa i Hæftet. Og endelig møder vi disse Kredses Salme, naar de sang om de kristnes Aarvaagenhed og Bøn, den fynske Præst Hans Agerbeks Salme »Uforsagt, vær paa Vagt, Jesus haver det alt fuldbragt«. (Salmebog for Kirke og Hjem Nr. 585, 521, 424 og 516). — At det netop er disse 4 Salmer, der er kommet med, fortæller os vel noget om Ewaldsens Stilling til de vakte Lægmandskredse og de Præster, der inderligt sluttede sig til dem, det siger os

formodentlig ogsaa noget om Schuhmachers kristelige Indstilling. Schuhmacher maa ikke alene have haft en poetisk Aare og været klar over det danske Sprog, men han maa ogsaa have været en noget musikalsk Mand, thi Salmerne er oversatte til Tysk efter de Melodier, hvorefter de danske Originaler blev sungne. Disse er jo for Agerbeks Salmes Vedkommende en tysk Tone (»Stille Nacht«), men for de øvrige 3's Vedkommende »egne« (danske) Melodier. Nu skal de selvfølgelig ikke citeres her. De, der ønsker at kende Texterne, maa henvises til de ovenomtalte Salmehæfter; men en lille Prøve paa hver enkelt af disse Salmer vil jeg dog gerne meddele her. Læserne maa saa have den endelige Dom om, hvordan de er lykkedes. Først de to første Vers af Kingos Hjertesuk:

- 1) Niemals bin ich ohne Schmerzen,
ohne Labsal nie im Herzen,
immer hab' ich Weh' und Leid,
sehe Jesum allezeit.
- 2) Immer drücken meine Sünden,
Jesu hilft sie überwinden,
stets bin ich voll Noth und Drang,
immer voll von Lobgesang.

Og Salmen om den lille Flok ser saaledes ud i 1. Vers:

Wie selig ist die kleine Schaar,
die sich an Jesum hält!
Er hilft in Noth und in Gefahr,
er schützt sie vor der Welt.
Voll Liebe glaubt und hofft der Christ,
so lange er auf Erden ist:
Doch Himmelslieb' kennt keine Zeit,
sie bleibt in Ewigkeit.

»Saa vil vi nu sige hverandre Farvel« lyder saaledes:

- 1) So gehn wir denn wieder in Frieden nach Haus'
und beten: Gott wolle uns segnen!

Er hat uns gerufet, er führet uns aus,
 wie selig ist's ihm zu begegnen.
 Bei Christus allein kann Freude gedeihn,
 mit ihm geht es fröhlich zum Himmel.

- 2) O! hilf uns: Gott, Vater, o hilf uns Gott, Sohn
 Dass selig den Lauf wir vollenden!
 O! heiliger Geist, du himmlischer Lohn,
 du wollest dich nie von uns wenden!
 Dann haben wir Lust und Muth in der Brust,
 zu kämpfen zum seligen Siege.

Endelig meddeler vi det første og sidste Vers af Agerbeks »Uforsagt, vær paa Vagt«:

- 1) Unverzagt halte Wacht,
 Jesus hat sein Werk vollbracht!
 er hat errungen den grossen Sieg,
 Satan gebunden gar mächtiglich:
 Frei ist zum Himmel der Weg.
- 6) Trag' dein Leid, aus der Zeit
 geht es gar bald in die Ewigkeit!
 Was dir auch Schweres beschieden ist,
 diene dem Herrn bis zur letzten Frist,
 dann bringt er sicher dich heim.

Ogsaa om disse Gengivelser gælder det, at det jo aldrig er det samme som Originalerne. Kingo og Holms Salmer holder sig jo nærmest til de danske Salmer, men særlig i 1. Vers af Martha Clausens Salme og i sidste Vers af Agerbeks er der jo ikke helt ubetydelige Afvigelser. Gengivelsen af Martha Clausens Salme ejer særlig i 1. Vers ikke den Dybde og fromme Tone, som den danske Original. Men særlig sidste Vers af Agerbæks Salme er stærkt afvigende. Den er betydelig mere passiv end den danske. Paa den anden Side indeholder den ikke den synergistiske Fare, at vi kraftig selv kan hjælpe med til Vandringen hjemad. Dette gør sig forøvrigt ogsaa gældende i en af Brorson gengiven tysk Salme. Jeg tænker paa den tyske

Salme: »Auf, wacht auf! Ermannt euch wieder«, gengivet af Brorson som »Op I Kristne ruster eder« (570). Det hedder her i det 3. Vers:

Kristi blodbestænkte Fane
fører frisk i Striden ind,
og den daglig Kæmpevaner
giver Kraft i Sjæl og Sind.
Hvert et Saar
gør dig haard,
at du altid Sejren faar.

I den tyske Salme lyder Verset saaledes:

Christi Heeres Kreuzesfahne,
so da weisz und rot gesprengt,
ist schon auf dem Siegesplane
uns zum Troste ausgehängt:
Wer hier kriegt,
nie erliegt,
sondern unterm Kreuze siegt.

Dr. L. J. Koch bemærker i Bogen om Brorson (S. 160), at Brorson har den fulde Kamptone, medens den tyske Salme i dette Vers snarere bliver en Trøstesalme. Og det kan jo være rigtig nok; men til Gengæld maa det dog siges, at den tyske Salme her i Verset indeholder mere virkelig Kristendom end Brorsons. Thi Strofen »Hvert et Saar o. s. v.« er jo egentlig ikke Evangeliet. Og dog har »der versionnene Nordschleswiger« (Tränckners Udsprog om Brorson) inspireret en betydelig, tysksindet Nordslesviger til en Salmeoversættelse. Det er:

4. THEODOR CHRISTIAN HEINRICH KAFTAN,

født 1847 i Løjt som Søn af den derværende Sognepræst, Student fra Flensborg 1866, Candidat fra Kiel 1871, derefter Hjelpepræst i Kappel. Fra 1873—80 Andenpræst i Aabenraa, derefter til 1885 Regerings- og Skoleraad i

Slesvig. 1885—86 Provst i Tønder og derefter til 1917 Generalsuperintendent for Slesvig. Derefter Frimenighedspræst i Baden-Baden, hvor han døde November 1932. — Foruden teologiske Skrifter maa særlig nævnes hans »15 Prædikener, en Afskedsgave til min Menighed« fra 1880 og fremfor alt hans »Erlebnisse und Beobachtungen« fra 1924. Denne Bog indeholder foruden gode Bidrag til Karakteristik af Forfatteren tillige en righoldig Samling til Belysning af det nordslesvigske Spørgsmaal bedømt fra tysk Side. — Medens Bogens overvejende Indhold er »Biskoppens« Iagttagelser, kommer det personlige næsten udelukkende frem i Bogens allerførste Del om Barndommen og den første Ungdom i den danske Tid. Da Faderen som Slesvigholstener i 1850 maatte rejste bort fra sit Embede, rejste Familien efter ham til Hamburg. Denne Sørejse fra Løjt til Hamburg foregik paa to Skibe, et dansk fra Løjt til København og et tysk fra København til Hamburg. Paa det første betragtedes han som »Brut des Aufrührers« og paa det andet behandledes han som »Sohn des Märtyrers«. Dette, Oprørerens Afkom og Martyrens Søn, har mærket ham for Livet, det er hans Erindringer et utvetydigt Vidnesbyrd om. Selv om Bogen flere Steder udstraaler ret stor Selvglæde, fortæller Kaftan dog, at han, der tidlig mistede Faderen, fra sin Barndom af og altid senere har haft noget af »Enkens Søn« over sig, noget, der henviste ham til at holde sig i 2. Række. Mon det var derfor, han nægtede at være Ordfører for de 77 Præster, der forlangte 2 Timers ugentlig dansk Undervisning og overlod Ordførerskabet til Provst Reuter fra Broager? Den Tid, der var hans bedste, var dog vist trods alt de 7 Aar, han var Præst for den danske Menighed i Aabenraa. Skøn og betagende er Skildringen af, da han tog den døende Fru Junggren til Alters. — Da han i 1880 udnævntes til Regerings- og Skoleraad i Slesvig, savnede han ikke mindst ved Højtiderne Altret og sin Prædikestol. Og som en Erstatning derfor oversatte han,

fortæller han (Erl. u. Beob. S. 131) danske Salmer til Tysk. Af hans Oversættelse fandt en dansk og en norsk Salme Optagelse i Tillæget til »Schleswig-Holsteinisches Gesangbuch«, nemlig Brorsons »I denne søde Juletid« og Wexels' »Tænk, naar engang den Taage er forsvunden«. Han var ogsaa et interesseret Medlem i Salmebogskommissionen, hvoraf den nordslesvigske Salmebog 1889 fremgik. Han beklager i sine Erindringer Sprogreskriptet fra 1888 som en skæbnesvanger Fejl, hvorimod han gaar forbavsende let hen over de mange andre af det preussiske Regimentes Fejl i Nordslesvig. Overfor de danske Frimenigheder var han helt uforstaaende, og Indre Mission og Tonnesen saa han heller ikke paa uden Kritik. Wexels' ovenfor citerede Salme har aabenbart haft stor Værdi for ham ikke mindst, medens han som gammel Mand levede i Baden-Baden. Slesvigs Biskop Dr. Völkel i Kiel, der talte over ham, citerede den da ogsaa i Kaftans tyske Gengivelse ved hans Baare.

5. DE AF KAF TAN OVERSATTE SALMER

Af Brorsons »I denne søde Juletid« skal her nævnes
4 Vers:

- 1) In dieser lieben Weihnachtszeit lasst uns der Freude leben
und unsers Gottes Herrlichkeit von Herzensgrund erheben,
an dem, der in der Krippe lag, ein Quell des Lichts im
dunklen Hag,
soll unsre Seel' sich weiden.
Es geh' sein Lob durch alle Welt
und dringe über's Sternenzelt
ein Zeuge unsrer Freuden.
- 3) Ob wir auch selbst so arm und klein, dass wir's ihm nimmer
lohnem,
des Dankens soll kein Ende sein, soweit als Kristen wohnen,
die Fülle Gottes kam uns nah,
drum singen wir Halleluja,
solang' die Herzen schlagen.

Erbeben soll der Hölle Grund,
so singet unser Freudenmund
in diesen Weihnachtstagen.

- 4) Nun, wissen wir es ganz gewiss, dass Gottes Zorn gewendet,
seit er in unsre Finsternis, den ein'gen Sohn gesendet;
dass werde weit und breit bekannt
im sündenvollen Erdenland
dies Wort der Gottesgnade.
Wer wollte nun nicht fröhlich sein
und lassen alle Angst und Pein
wie gross auch sei der Schade.
- 6) Halleluja, nun ist gross Fried', wie Gottes Engel singen,
so lass auch du dein Freudenlied, o Christenheit, erklingen,
hinan zum Himmel steig's empor,
hinein bis in der Sel'gen Chor
im Himmelssaal da droben,
bis einst auch wir im sel'gen Licht
vor unsres Gottes Angesicht
den Heiland ewig loben.

Men ganske særlig synes Wexels' Salme »Tænk naar engang . . .« at have haft Betydning for ham. De patetiske Ord synes ofte at føje sig overordentlig smukt i det tyske Sprog. Flere Gange har den været sunget bl. a. ved danskes Begravelser i Berlin, saadanne danske, der har været bosat der i mange Aar og har faaet tyske Hustruer. Af denne Salme gengives 1., 2., 3. og sidste Vers:

- 1) Wie wird es sein, wenn einst die Nebel weichen,
die hier auf Erden uns den Blick verhüllt,
wenn wir die grosse Ewigkeit erreichen,
und Licht die ganze Seele uns erfüllt.
- 2) Wie wird es sein, wenn jede Rätsselfrage,
wenn alles, das wir schmerzlich nicht verstehen,
sich lösen wird an jenem grossen Tage,
da wir die Welt in seinem Lichte sehn.
- 3) Wie wird es sein, wenn jeder Schmerz entschwunden,
fort alles Weh, das klagend wir geteilt,

wenn in der Lust der Liebe selbst die Wunden,
die niemals hier vernarben, dort geheilt.

- 7) Das lass von ferne, Jesu, mich erblicken,
wenn mir der Weg so lang, so trüb' die Zeit,
dann tröst' ich mich, ob auch die Lasten drücken,
als dein Erlöster deiner Ewigkeit!

Læserne maa selv dømme om, hvorledes disse Oversættelser er lykkedes. I det store og hele er de vistnok vellykkede,¹ selv om maaske Udtrykket »die grosse Ewigkeit« i 1. Vers af sidstciterede Salme lyder noget søgt. Denne sidste Salme har aabenbart været særlig fristende for Oversættere. Den er ogsaa gengivet af den sidste Oversætter, vi her vil omtale, den nordslesvigske Præstesøn:

6. HERMAN MØLLER,

født 1850 i Hjerpsted Præstegaard, Student fra Flensborg 1867; Dr. phil. i Leipzig 1875, Privatdocent i Kiel 1878—83, derefter Docent ved Københavns Universitet og 1888 Professor i Tysk til 1922. Han døde i København 1923. — Faderen, Præsten Jens Georg Møller, var en Degnesøn fra Lyksborg. Han havde i 30erne studeret i Kiel og var bleven overbevist Slesvigholstener. I 1850 maatte han flytte til Embedet som Præst i Keitum paa Sild, og der sad han i 10 Aar, indtil Hall i 1860 forviste ham til Oland som Præst og Skolelærer. Men i 1864 forflyttedes »Der Märtyrer von Oland« til Sønder-Brarup, og han endte sine Dage som Sognepræst i det velaflagte Embede i Kettinge paa Als († 1891). — Moderen var dansk, en Datter af Grev Knuth, der i 40erne var Overførster paa Sandvig for Skovene ved Lyksborg. Hun lærte Børnene Dansk, og paa Sild voksede de op i Sprogblandings Egn fortrolige med dansk, tysk, plattysk og frisisk. Efter

¹) I sine »Erlebnisse« skriver Kaftan et kønt Digt inspireret af hans Visitatsrejser.

Forlovelse og Ægteskab med sin Kusine, Datteren af Godsejer Mylord fra Aaretofte ved Kliplev, flyttede Herman Møller som Universitetslærer til København, hvor han virkede i henved 40 Aar og døde. Som Universitetslærer var han ikke Pædagog, men Videnskabsmand af det store Format. Skønt absolut loyal som dansk Embedsmand, mærkede dog hans tyske Fader og hans tyske Uddannelse ham for Livet. I 1916 blev han kørt ned af en Cyklist paa Raadhuspladsen i København, og efter dette Ulykkestilfælde genvandt han aldrig sin fulde Førlighed. Under et flere Maaneder langt Sygeleje paa Hospital efter Faldet oversatte han adskillige Salmer fra Dansk til Tysk, et Arbejde han siden gjorde færdigt i sit Hjem. Professor Møller mindedes ved dette Arbejde netop sin gamle Lærer i Flensborg, Schuhmacher, og sendte ogsaa en Tanke til sin Skolekammerat Kaftan, der gik i Klassen lige over ham. Professor Møller var foruden at være en fremragende Videnskabsmand og en Mand, der bogstavelig var lige fortrolig med dansk og tysk, tillige en meget musikalsk begavet Natur. Han havde allerede i sin Studentertid skrevet flere Smaadigte. Han var ogsaa en sand og ydmyg Kristen. Det blev da nogle sjældne smukke Salmegengivelser, han udarbejdede.

De blev udgivne i 1934 med Titlen: »Dänische Kirchenlieder in deutscher Übersetzung« von Dr. Herman Møller. Udgivelsen er besørget af Forfatteren af denne Afhandling. Her findes ialt 12 danske Salmer i tysk Oversættelse. Jeg nævner deres Numre i vor nuværende »Salmebog for Kirke og Hjem«: 249, 551, 416, 10, 533, 652, 651, 460, 650, 548, 100 og 113. — 4 af disse Salmer gav Herman Møller Overskriften »es geht heim«, dette var Salmerne »O Gud ske Lov! det hjemad gaar«, »Herrens Venner ingensinde«, »Den er slet ikke af Gud forladt« og »Tænk, naar engang . . .«. — Ufatteligt, at man kan tænke sig nu at udgive Salmebøger, hvori disse Salmer som ogsaa »Jeg lever og ved«, er strøgne. Denne sidste oversatte

Herman Møller ogsaa, men da den knapt blev saa vellykket, er den ikke udgivet. Vi begynder nu med at fremlægge »Tænk, naar engang . . .« og gengiver her netop 1., 2., 3. og 7. Vers deraf, saa kan Læserne selv drage en Sammenligning med den ovenfor anførte Gengivelse af Kaftan af samme Salme.

7. DE AF HERMAN MØLLER OVERSATTE SALMER

- 1) Wie wird mir sein, wenn einst das Dunkel schwindet,
das hier sich über dieses Leben senkt
wenn dort ein ewig klarer Tag sich findet,
und Licht erstrahlt, wohin mein Fuss sich lenkt.
- 2) Wie wenn dereinst, den Rätseln dieses Lebens
die Lösung wird, die hier ich wüsste gern,
die Antwort aufs Warum, dem ich vergebens
nachgrübelte, und klar der Weg des Herrn.
- 3) Wie wenn dereinst gestillt ist alles Sehnen,
befreit von seinen Sorgen jedes Herz,
wenn abgewischt vom Aug sind alle Tränen,
geheilt ist jede Wunde, jeder Schmerz.
- 7) Lehr uns, o Gott, dass alle Not der Erden,
dass aller Schmerz, all Leiden dieser Zeit
nicht wert der Gnad, die offenbart soll werden
an uns, nicht wert der ew'gen Herrlichkeit.

Betragter vi først de 3 første Vers, tror jeg alle maa indrømme, at Herman Møllers Gengivelse er sjældnen smuk og betagende. Mon ikke her er naaet noget ypperligt i Gengivelseskunsten? Det sidste Vers er jo ingen Oversættelse af det danske, saaledes som i Kaftans Gengivelse. Herman Møller bryder resolut af og gengiver i Stedet derfor Stedet i Romerbrevets 8. Kapitel (v. 8). Han faar derved frem den »Umwertung aller Werte«, den himmelske Priskurant, som er Kristenlivets Trøst. En anden saare

skøn oversat Salme er I. W. Lassens »O Gud ske Lov!
det hjemad gaar«. Her lyder sidste Vers:

So lasst uns denn mit Freudensang
des Lebens kurzen Pilgergang
im Glauben weiterschreiten.
Durch Drangsal, Nöte, Nacht und Tod
soll'n zu des Himmels Morgenrot
uns Gottes Engel leiten.

Intet Under, at »Nordschleswigsche Zeitung« i en Anmeldelse af Herman Møllers Salmegengivelser af 9. Februar 1935 skrev: »Man könnte wünschen, dass manches dieser Lieder bei unseren deutschen Gottesdiensten erklänge!« — Eller Sjørrings lille Salme »Herrens Venner«. Her lyder det 3. Vers jo paa Dansk:

Maa vi end med Smerte bringe
kære Venner vort Farvel;
hisset skal der atter klinge
et Goddag til Liv og Sjæl.

Dette gengiver Herman Møller paa følgende Maade:

Heisst »Fahr wohl« es hier, wenn scheiden
Eltern, Kinder, Gatte, Weib,
heisst's doch wieder dort in Freuden
»Guten Tag« für Seel und Leib.

Tilsidst skal der gives Prøver paa to af Grundtvigs Salmer, som Herman Møller har dristet sig til at gengive. Den ene er den lille Salme om Vorherres Glæde (Alt staar i . . .) efter Rungs kendte Melodi:

- 1) Alles steht in Gottes Macht,
was er will, das wird vollbracht.
Ihm zu Ehren sind aus Gnaden
wir zum ew'gen Heil geladen
durch den Herren Jesus Christ.

- 2) Nehmen Teil an Erb und Lohn
mit dem eingebornen Sohn.
Gott zu Ehren sind . . .
- 3) Wir von Sündenschuld befreit
teilen seine Herrlichkeit.
Gott zu Ehren . . .

Selv om man vistnok maa indrømme, at Gengivelsen er god, er der alligevel Udtryk i Grundtvigs Salme, som Gengivelsen ikke rammer, netop den »Vorherres Glæde«, som Grundtvig selv med sin gamle rystende Haand i Manuskriptet til Salmen havde angivet som dens egentlige Tema. Enkelte Salmer har Herman Møller gengivet fra dansk men med bunden bibelsk Grundtekst. Saaledes Ingemanns »Frelseren er mig en Hyrde god« (Psalme 23), Grundtvigs »Blomstre som en Rosengaard« (Jesaja 35) og Grundtvigs »For dig o Herre!« (Psalme 90) efter Chr. Barnekows Melodi. De 3 første Vers af denne skal her anføres:

- 1) Von Ewigkeiten, eh Raum und Zeit,
und Erde und Welt geschaffen,
bist du, o Schöpfer, in Ewigkeit;
ein' gute Wehr uns und Waffen.
- 2) Denn tausend Jahre sind, Herr, vor dir
wie ein Tag unserm Leben,
ein Augenblick nur die Frist, die hier
uns Staubgebornen gegeben.
- 3) Des Menschen Leben währt siebzig Jahr,
die köstlichsten Kampf und Mühe;
lebt achtzig Jahre ein Kämpfer gar,
hat Arbeit er spät und frühe.

Ogsaa Herman Møllers Gengivelser kan betragtes under Overskriften *via Sønderjylland*. Kaftan levede mange Aar i Kiel og senere i Baden-Baden, og Herman Møller mange Aar i København, men de var begge Nordslesvigere fra

tyskprægede Hjem. Herman Møllers Yndlingssalme, som han ønskede sunget ved sin Begravelse, var Boyes »Bliv hos os Mester, Dagen hælder«. Denne Salmes første Vers gengav han saaledes:

Bleib bei uns, es will Abend werden,
so baten dich die Jünger zween,
bleib bei den deinen hier auf Erden,
o Herr, erhö'r auch unser Flehn.
Sieh, ich bin bei euch immerdar,
versprachst du deiner Jünger Schar.

Hvad dette lille Arbejde bringer, er ikke et betydningsfuldt Led af vor Salmeskats Historie, ikke heller en sønderjysk Mærkesag, der omhandles, men en Detail, der dog ogsaa har Krav paa Interesse. Om de store Spørgsmaal og om de mange smaa gælder ogsaa Herrens Ord: »Disse Ting burde man gøre og ikke forsømme hine« (Math. 23. 23).

KILDER:

- Om Ewaldsen se L. Koch i Biogr. Lex. IV, 640—641.
Om Schuhmacher se Eduard Alberti: Schl.-Holst. Schriftst. Lexc. II p. 380 f.
Om Kaftan se »Erlebnisse u. Beob.« Kiel 1924.
Om H. Møller se Videnskabernes Selsk.s Skr. af Holger Pedersen. 1923.
Se: Præsteforeningens Blad 27/4 34 af R. Dahl. 13/4 34 af J. Naumann og Dec. 32 af Redakt. — Præstehist. Saml. 1934: »Der Märtyrer von Oland« af I. Naumann og Litt. der. — Desuden de i Teksten nævnte Salmesamlinger, endelig mange Medd. af afd. Prof. Møller. — Fængselspræsten Muncks Erindringer S. 54 f. og 63.